

UCHWAŁA

Dnia 16 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Z. B.
przeciwko Bank w W. i Bankowi1 spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu niejawnym
w dniu 16 listopada 2022 r.,
zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Warszawie
postanowieniem z dnia 13 maja 2022 r., sygn. akt V ACz 350/22,

„1. czy art. 13a ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 roku, poz. 755 ze zm., dalej „u.k.s.c.”) znajduje zastosowanie do dochodzonych przez konsumenta roszczeń wynikających wyłącznie z czynności bankowych wymienionych w art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe (tekst jednolity: Dz.U. z 2021 roku, poz. 2439, dalej „pr.bank”), a w razie pozytywnej odpowiedzi

2. czy oferowanie przez bank certyfikatów inwestycyjnych funduszu inwestycyjnego stanowi czynność bankową w rozumieniu art. 5 ust. 2 pkt 9 pr.bank. oraz

3. czy wykonywanie obowiązków depozytariusza funduszu inwestycyjnego, będącego bankiem, stanowi czynności bankowe z uczestnikiem funduszu określone w art. 5 ust. 2 pkt 6 i 9 pr.bank?”

podjął uchwałę:

1. Artykuł 13a ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1125) znajduje zastosowanie do dochodzonych przez konsumentów roszczeń wynikających z czynności bankowych

(art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 2324).

2. odmawia podjęcia uchwały w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

Zarządzeniem z dnia 20 stycznia 2021 r. został zwrócony pozew wniesiony przez Z. B. przeciwko pozwanym Bank z siedzibą w W. oraz Bankowi1 SA w W., obejmujący żądania zapłaty oraz ustalenia odpowiedzialności pozwanym. Od pozwu powódka wniosła opłatę sądową w wysokości 2000 zł. W uzasadnieniu zarządzenia przewodniczącego w Sądzie Okręgowym w Warszawie z dnia 20 stycznia 2021 r. wskazano, że przedmiot żądań dochodzonych przez powódkę nie uzasadniał zastosowania art. 13a ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (dalej: u.k.s.c.). Z tego względu pozew nie został należycie opłacony, co nakazywało jego zwrot na podstawie art. 130² § 1 k.p.c.

W zażaleniu na powyższe zarządzenie powódka zarzuciła naruszenie art. 130² § 1 k.p.c. w zw. z art. 13a u.k.s.c. Wniosła o uchylenie zaskarżonego zarządzenia. Sąd Apelacyjny w Warszawie rozpoznając zażalenie wniesione przez powódkę powziął wątpliwość, czy art. 13a u.k.s.c. znajduje zastosowanie wyłącznie do dochodzonych przez konsumenta roszczeń wynikających z czynności bankowych wymienionych w art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (dalej: Prawo bankowe), a w przypadku pozytywnej odpowiedzi na to pytanie, czy stanowi czynność bankową w rozumieniu art. 5 ust. 2 pkt 9 Prawa bankowego oferowanie przez bank certyfikatów inwestycyjnych funduszu inwestycyjnego oraz czy wykonywanie obowiązków depozytariusza funduszu inwestycyjnego stanowi czynności bankowe z uczestnikiem funduszu określone w art. 5 ust. 2 pkt 6 i 9 Prawa bankowego. Powyższe zagadnienia prawne Sąd Apelacyjny w Warszawie przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Sąd Apelacyjny wskazał na rozbieżność w orzecznictwie w wykładni art. 13a u.k.s.c., wynikającą z konieczności uwzględnienia dwóch głównych celów tej regulacji, prowadzących do rozbieżnych ocen prawnych. Z jednej strony regulacja

zawarta w art. 13a u.k.s.c. wprowadziła dla uprawnionych podmiotów znaczący przywilej fiskalny i ma szczególny charakter, co nie daje podstaw do dokonywania rozszerzającej wykładni tego przepisu. Z drugiej strony konieczna jest jednak jak najszerza wykładnia prokonsumencka art. 13a u.k.s.c. Sąd Apelacyjny podkreślił, że treść art. 13a u.k.s.c. uległa zmianie w porównaniu z brzmieniem obowiązującego wcześniej art. 13 ust. 1a u.k.s.c., który odnosił się wyraźnie do czynności bankowych, o których mowa w art. 5 ust. 1 i 2 Prawa bankowego. Zawarte w art. 13a u.k.s.c. ogólniejsze odwołanie do czynności bankowych, bez ograniczenia do czynności bankowych określonych w art. 5 ust. 1 i 2 Prawa bankowego, może przemawiać za stanowiskiem, że art. 13a u.k.s.c. ma zastosowanie także do innych czynności dokonywanych przez banki. Prezentowane jest także stanowisko, że art. 5 Prawa bankowego zawiera jedynie przykładowy katalog czynności bankowych, a obowiązujące przepisy nie zawierają definicji legalnej pojęcia czynności bankowej. Sąd Apelacyjny stwierdził jednak, że opowiada się za stanowiskiem, że brak w aktualnym brzmieniu art. 13a u.k.s.c. odesłania do określonych przepisów Prawa bankowego nie oznacza, że uległ modyfikacji zakres spraw, w których ten przepis ma zastosowanie. Przemawia za tym ścisła wykładnia językowa art. 13a u.k.s.c., oparta na założeniu o zamkniętym katalogu czynności bankowych wymienionych w art. 5 ust. 1 i 2 Prawa bankowego. Brzmienie art. 5 i art. 6 Prawa bankowego wskazuje, że nie każde zachowanie podejmowane przez banki w obrocie gospodarczym, choćby w relacji z konsumentem, powinno być traktowane jako czynność bankowa.

Sąd Apelacyjny przyjął, że w przypadku uznania, że czynnościami bankowymi w rozumieniu art. 13a u.k.s.c. są wyłącznie czynności wymienione w art. 5 ust. 1 i 2 Prawa bankowego, konieczne jest rozstrzygnięcie, czy do tych czynności należy zaliczyć oferowanie przez bank certyfikatów inwestycyjnych funduszu inwestycyjnego oraz wykonywanie obowiązków depozytariusza funduszu inwestycyjnego będącego bankiem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pierwsze z zagadnień prawnych przedstawionych do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu jest związane ze zmianą przepisów u.k.s.c. dokonaną na mocy

ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 1469, dalej: ustawa nowelizująca). Dodany przez tę ustawę art. 13a u.k.s.c., regulujący obecnie sposób pobierania opłaty sądowej w sprawach o roszczenia wynikające z czynności bankowych od strony będącej konsumentem lub osobą fizyczną prowadzącą gospodarstwo rodzinne, nie precyzuje pojęcia czynności bankowej przez przywołanie konkretnych przepisów prawa bankowego. Różni to obowiązującą regulację od rozwiązania przyjętego poprzednio w art. 13 ust. 1a u.k.s.c., w którym odwołano się do czynności bankowych, o których mowa w art. 5 ust. 1 i 2 Prawa bankowego. Powyższa zmiana nie przemawia jednak za stanowiskiem, że uległ rozszerzeniu katalog roszczeń wynikających z czynności bankowych, od których opłata sądowa jest pobierana na podstawie art. 13a u.k.s.c.

Konstrukcja przepisu art. 13a u.k.s.c., w którym przewidziano pobieranie na odrębnych zasadach opłaty sądowej od określonej kategorii roszczeń, dochodzonych przez ograniczony krąg uprawnionych podmiotów, wskazuje wyraźnie na szczególny charakter tej regulacji, co nie daje podstaw do dokonywania rozszerzającej wykładni tego przepisu. Nakazuje to także, aby zasadnicze znaczenie przypisać wykładni językowej. Art. 13a u.k.s.c. nie precyzuje pojęcia czynności bankowej, jednakże nie ma żadnych istotnych argumentów pozwalających przyjąć, że celem tej regulacji było odejście od rozumienia pojęcia czynności bankowej zgodnie z regułami wynikającymi z przepisów Prawa bankowego. Przepisy Prawa bankowego nie uległy w tym zakresie zmianie po wejściu w życie art. 13a u.k.s.c. Z tego względu należy przyjąć, że przy dokonywaniu wykładni tego przepisu pozostaje aktualne stanowisko dotyczące rozumienia pojęcia czynności bankowej, prezentowane dotychczas w judykaturze i doktrynie. W tym zakresie przeważa zdecydowanie pogląd, że czynnościami bankowymi w rozumieniu przepisów ustawy Prawo bankowe są czynności wymienione w art. 5 ust. 1 i 2 tej ustawy. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym zagadnienie prawne podzielił to stanowisko. Za przekonujące należy uznać argumenty powołane w tym zakresie w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2016 r., III CZP 79/16, w którym wskazano, że ustawa Prawo bankowe nie zawiera uniwersalnej definicji czynności bankowej, jednakże art. 5 tej

ustawy zawiera wyczerpujące wyliczenie poszczególnych typów czynności bankowych.

Takie założenie przyjął również ustawodawca wprowadzając do u.k.s.c. art. 13 ust. 1a. W treści tego przepisu wskazano wprost na czynności bankowe, o których mowa w art. 5 ust. 1 i 2 Prawa bankowego. Odstąpienie od odwołania się do art. 5 Prawa bankowego w art. 13a u.k.s.c. należy traktować jako wyraz techniki legislacyjnej zastosowanej przez ustawodawcę. Wskazuje na to wyraźnie przebieg procesu uchwalania art. 13a u.k.s.c. W pierwotnej wersji tego przepisu zawarto bowiem odwołanie do „czynności bankowych, o których mowa w art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe”. Obecne brzmienie art. 13a u.k.s.c. uzyskał dopiero w toku prac w sejmie, podczas których zmieniono pierwotną wersję przepisu. Przebieg procesu legislacyjnego wskazuje zatem, że zamiarem ustawodawcy przy wprowadzeniu w życie art. 13a u.k.s.c. było udzielenie ochrony przy dochodzeniu roszczeń w podobnym zakresie, jak przewidywał to art. 13 ust. 1a u.k.s.c. Treść art. 13a u.k.s.c., w którym zmieniono sposób pobierania opłaty sądowej w porównaniu z art. 13 ust. 1a u.k.s.c., między innymi przez wprowadzenie opłaty stałej, należy wiązać głównie z deklarowanym przez ustawodawcę celem uchwalenia ustawy nowelizującej w postaci „uproszczenia i urealnienia zasad obliczania opłat sądowych”

Należy także podkreślić, że wykładnia art. 13a u.k.s.c. zakładająca, że ten przepis ma zastosowanie do dochodzenia roszczeń w zakresie czynności bankowych określonych w art. 5 ust. 1 i 2 Prawa bankowego, spełnia cel tej regulacji, dotyczący udzielenia ochrony określonej grupie podmiotów, dokonujących czynności prawnych z bankami, a w szczególności konsumentom. Nie ulega bowiem wątpliwości, że wyliczenie różnych typów czynności bankowych zawarte w art. 5 ust. 1 i 2 Prawa bankowego dotyczy szerokiej grupy tych czynności, wykraczającej znacznie poza zakres typowych umów zawieranych pomiędzy bankami i podmiotami wskazanymi w art. 13a u.k.s.c.

Z tych względów w przedmiocie pierwszego z przedstawionych zagadnień prawnych Sąd Najwyższy orzekł, jak w uchwale.

W judykaturze utrwalone jest stanowisko, że przedstawienie Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. nie może służyć rozstrzygnięciu sprawy przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne musi mieć charakter uniwersalny, co wyklucza formułowanie zagadnienia prawnego w oparciu o okoliczności występujące w konkretnej sprawie. Tymczasem zagadnienia prawne wskazane w punkcie 2 i 3 postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 maja 2022 r. zostały sformułowane w ten sposób, że opisano w nich określone czynności dokonane z udziałem banku np. oferowanie przez bank certyfikatów inwestycyjnych funduszu inwestycyjnego, w nawiązaniu do treści umów zawartych przez strony. Opis czynności objętej umową, który definiuje ogólnie jej przedmiot, przez określenie, że bank np. oferuje certyfikaty inwestycyjne funduszu inwestycyjnego, nie jest wystarczające do określenia charakteru tej umowy. Wymaga to dokonania stosownych ustaleń i wykładni treści umowy. Natomiast ocena, czy określona umowa zawarta z bankiem stanowi rodzaj czynności bankowej wymienionej w art. 5 Prawa bankowego jest kwestią dotyczącą właściwego zastosowania przepisów ustawy Prawo bankowe. Wątpliwości, które powstają w tym zakresie nie mają charakteru zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 390 § 1 k.p.c. Uwzględniając powyższe brak było podstaw do podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały w przedmiocie drugiego i trzeciego zagadnienia prawnego przedstawionego do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

[as]